

eodem subjecto; quando ergo dicit D. Thomas loco citato in argumento ex prima secundæ, quod in eodem subjecto potest esse medium probabile, et demonstrativum circa eandem conclusionem, non loquitur de actu opinionis formaliter, et in exercitio, sic enim importat incertitudinem, et obscuritatem, quæ repugnant actui scientiæ, sed loquitur de medio probabili quatenus reflexe, et in actu signato cognoscitur, ita quod per scientiam plenior cognitio habetur de ejus probabilitate, et efficacia, quam explicationem tradidimus in logica quæst. xxvi, art. v, ubi latius videri potest, nunc sufficit illam ostendere ex D. Thomam in part. quæst. ix, art. iii ad secundum, ubi inquit, quod: « Opinio ex syllogismo probabili causata est via ad scientiam, qua tamen acquisita potest remanere cognitio, quæ est per syllogismum dialecticum, quasi consequens scientiam demonstrativam, quæ est per causam, quia ille qui cognoscit causam ex hoc magis potest cognoscere signa probabilia, ex quibus procedit dialecticus syllogismus. » Ergo secundum D. Thomam medium probabile quod manet cum scientia in tantum dicitur remanere, in quantum consequitur ex scientia major cognitio probabilitatis signorum ex quibus dialecticus syllogismus procedit.

XXXI. Vel secundo explicari, aut respondere potest, quod quando dicit D. Thomas quod medium probabile et demonstrativum repugnant ex parte medii, et possunt esse in eodem, non loquitur de opinione adæquate considerata, sed sub ratione præcisa probabilitatis. Itaque in opinione sunt tria: primum est, formido, sive incertitudo qua judicatur non ut certum, sed ut possibile aliter se habere id de quo est opinio, et hoc modo repugnat cum scientia, quæ habet contrarium

judicium de suo objecto, qua ratione non repugnat scientia cum fide, ut docet D. Thomas hic: secundum est, inevidentia, et obscuritas, et hoc modo repugnat cum scientia ex parte subjecti, sicut fides, dicit enim D. Thomas in illo loco citato ex prima secundæ, quod ex parte subjecti differunt secundum perfectum, et imperfectum opinio, fides, et scientia; jam ergo agnoscit D. Thomas opinionem etiam ex parte imperfectionis subjecti repugnare cum scientia, considerata scilicet ejus obscuritate: tertium est, modus procedendi per discursum, et medium probabile quod non habet fides, quia non utitur rationibus, nec per discursum procedit; opinio autem potest habere rationes probabiles, quæ et si non convincunt propter imperfectionem adjunctam, movent tamen ex parte objecti suadendo, et probando, et hac ratione medium probabile, et demonstrativum non repugnant ex parte subjecti. Unde non dixit D. Thomas, quod opinio sub formalitate opinionis non repugnat ex parte subjecti, oppositum enim dixerat in principio corporis, sed dixit quod non repugnat medium probabile ex parte subjecti, opinio enim dicit probabilitatem, et obscuritatem adæquate, medium autem probabile solam probabilitatem explicat, et ita explicavit, seu correxit D. Thomas id quod dixerat in tertio, distinctione xxxi citata, quod opinio et scientia quamvis sint de eodem non tamen secundum idem medium, sed secundum diversa, ideo possunt esse simul, loquitur enim de opinione inadæquate considerata; quando vero addit, quod fides, et visio patriæ sunt de eodem, et secundum idem medium, ipse se explicat, quod loquitur de eodem medio generice, non specificè, quia fides, inquit, assentit veritati primæ propter se, et similiter visio gloriæ,

et ideo perfectio unius non patitur imperfectionem alterius, et sensus est, quod quia utraque cognitio ab eadem veritate prima descendit manifestante se per unam, et dicente auctoritative per aliam, ideo imperfectio unius medii, et alterius ad invicem repugnant, ubi ly perfectio, et imperfectio indicant diversitatem specificam ab eadem veritate prima originatam.

XXXII. Ex dictis colligitur actum scientiæ naturalis non repugnare cum habitu fidei, nec habitum scientiæ cum habitu fidei, quia licet actus scientiæ naturalis pugnat cum actu fidei circa eandem veritatem, non tamen circa alias, ad quas fides inclinatur, et quia non potest manere habitus fidei inclinans ad unam veritatem, et non ad aliam, quia indivisibilis est pro omnibus, ideo manet habitus fidei simpliciter, licet impeditus ad exeundum in actum circa illam veritatem de qua est scientia; si tamen daretur una scientia complectens evidenter omnes veritates fidei, quæ sine dubio deberet esse supernaturalis, sicut scientia infusa in Christo, vel lumen gloriæ habitum per modum permanentis, et non transeuntis, sine dubio excluderet habitum fidei, tamquam inclinatio illi repugnans, et opposita quoad omnes veritates.

ARTICULUS II.

Utrum fides possit stare cum evidentia in attestante?

I. Vocamus evidentiam in attestante evidentiam non ipsius rei revelatæ, sed ipsius revelationis, et testificationis nobis factæ, ita quod clare, et evidenter alicui constet revelationem illam esse a Deo, et inquirimus an cum ista evidentia

possit stare fides, et obscuritas circa ipsam rem revelatam, vel hujusmodi evidentia dari possit sine hoc quod ipse Deus videatur. Cujus oppositum sentit Bagnez super hanc quæstionem v, art. i, sed communiter tenetur oppositum: et ratio est, quia revelatio divina fit per aliquem exteriorem effectum qui dicitur locutio Dei, si quidem percipitur ab audiente, et est aliquid factum de novo in tempore, ergo est cognoscibile extra Verbum, alias daretur aliquid ens in rerum natura, quod secundum se non esset cognoscibile, et in sua propria natura; sicut ergo potest cognosci extra Verbum lumen gloriæ, et visio beata, et alii effectus supernaturales, cur non etiam revelatio Dei exterior; et sicut possumus cognoscere vocem alicujus hominis loquentis sine hoc quod ipsum videamus, cur non etiam poterit Deus manifestare vocem suam, vel exteriorem illum effectum quo loquitur, sine hoc quod ejus substantiam videamus.

II. Hoc ergo supposito potest evidentia testificationis dupliciter comparari cum fide, uno modo solitarie, id est, per se solam, et inquirimus an ipsa sola expellat fidem sine alio adjuncto: alio modo ut conjuncta cum alia propositione evidenti cum qua formare possit discursum contrarium fidei, verbi gratia, si cum evidentia testificationis habeat simul aliquis evidentiam, quod Deus nec de potentia absoluta potest dicere falsum; et secundo, quod etiam constet evidenter, et non solum per fidem, in quo sensu Deus loquatur, scilicet sine metaphoris, vel figuris, sed plane in sensu litterali, tunc enim potest formari iste discursus: Evidens est Deum non posse dicere falsum: et similiter evidens est Deum mihi dicere: Quod Verbum caro factum est, et evidenter cognosco Deum loqui in sensu litterali:

ergo evidens est ita esse a parte rei; difficultas est, an ista evidentia repugnet fidei. Duplex est sententia in hac parte, altera Cajetani, in hac quæstione v, art. 1, et Ferrariensis III contra gentiles, cap. XL, et aliorum plurium recentiorum, qui existimant evidentiam in attestante non excludere fidem. Eamdem sequitur Suarez libro de fide, disp. III, sessione VIII, numero XVI, sed alia ratione, quia existimat nullam evidentiam, etiam ipsius rei testificatæ pugnare cum fide; et Vasquez 1 part. disp. CXXXIV, cap. III; et Torres hic disp. IX, dub. 1. Altera sententia est Bagnèz, ubi supra, et pro ea etiam citatur Durandus in III, dist. XXIII, quæst. IX, numero XII, et Victoria apud Aragonem 2-2, quæstione quinta, articulo primo, qui negat evidentiam in attestante simul stare posse cum fide, præsertim facto illo discursu.

III. Dico primo: Evidentia testificationis se sola et formaliter non contrariatur fidei omni alio secluso. Probatur efficaciter, quia formæ quæ per se ipsas contrariantur omni alio secluso, in quocumque subjecto se expellunt, sed non ita se habent evidentia testificationis, et fides; ergo non sunt formaliter oppositæ omni alio secluso. Consequentia est evidens, et major certa, quia formæ, quæ omni alio secluso repugnant inter se non requirunt ad contrarietatem aliquid aliud præter se ipsas; ergo ubicumque ponantur, contrarietatem debent exercere etiam omni alio secluso: minor vero probatur, quia si ponatur aliquod subjectum quod ignoret Deum non posse de potentia absoluta dicere falsum, aut etiam non intelligat evidenter in quo sensu determinato Deus loquatur, licet cognoscat evidenter Deum esse qui loquitur, in tali subjecto illa evidentia locutionis per se ipsam non manifestat rem revela-

tam, sicut etiam modo quando evidenter cognoscimus locutionem hominis, talis evidentia non manifestat nobis rem dictam, nec potest etiam per discursum evidentem rem illam manifestare, quia non cognoscit evidenter sensum locutionis, aut quod loquens non possit dicere falsum, ergo talis evidentia locutionis non tollit inevidentiam fidei circa rem dictam, sicut quando ego video hominem mihi narrantem aliquid, ex illa evidentia hominis loquentis non tollitur fides circa historiam narrantem.

IV. Dico secundo: Facto illo discursu, qui innititur non soli evidentiam in attestante, sed etiam evidentiam aliarum propositionum, scilicet quod Deus non potest dicere falsum, et quod evidenter cognoscitur sensus in quo loquitur, in tali casu probabile est, quod tollitur obscuritas fidei, et probabile etiam est, quod manet fides. Hæc conclusio constabit adducendo fundamenta utriusque sententiæ. Igitur sententia affirmans, quod ille discursus tollat fidem, præcipue fundatur in hoc, quia ille discursus infert evidentiam rei testificatæ quoad an est; ergo repugnat quod maneat fides circa ipsum objectum similiter quoad an est. Consequentia constat ex dictis præcedenti articulo, ubi ostendimus repugnare evidentiam cum fide circa idem objectum; ergo in eo in quo habetur evidentia, scilicet quantum ad an est, tollitur fides, constat autem quod assensus fidei præcipue fertur in ipsum an est, nec enim penetrat quidditatem, sed solum credit esse, vel non esse, quod proponitur. Antecedens autem probatur, quia iste discursus est evidens, implicat Deum dicere falsum, et evidens est Deum dicere in sensu plano et litterali, quod Verbum est incarnatum; ergo ita est. Procedere autem a veritate dicta ad objectum

immediatum veritatis quod est ita esse in re, est procedere per intrinsecam connexionem, et evidentiam; ergo cui est evidens dari veritatem dictam, vel conceptam de aliqua re, necessario est evidens dari objectum talis veritatis, quod est rem ita esse, vel non esse.

V. Unde non valet responsio, quæ communiter datur ex Cajetano, quod ex vi talis discursus cognoscimus rem evidenter, ut testificatam, et ut subest illi denominationi extrinsecæ, scilicet rem esse dictam, vel testificatam; non autem cognoscimus rem ipsam absolute, quia neque cognoscimus causam ejus, neque effectum, quod requiritur ad evidentiam, quæ opponitur ipsi fidei. Nam contra istam solutionem est duplex replica. Prima, quia in discursu facto non solum procedimus ad probandum rem esse dictam, et testificatam ex eo quod Deus dicit, sed rem ita esse a parte rei, quia datur conceptus, et testificatio vera de illa, qui est processus a specificato ad specificativum, nam objectum specificativum conceptus veri in quantum verus est ipsum esse, vel non esse rei, sicut objectum specificativum visionis sensitivæ est color, et objectum specificativum visionis beatæ est essentia divina; ergo sicut qui cognoscit dari visionem evidenter infert dari colorem procedendo ab actu specificato ad objectum specificativum, et qui evidenter cognoscit visionem gloriæ; evidenter infert dari essentiam divinam, nec solum infert dari illam ut visam, sed absolute dari in re, ita qui evidenter cognoscit dari testimonium verum, evidenter infert rem dictam esse ita. Secunda replica est, quia ad faciendam evidentiam de aliquo objecto non requiritur procedere per causam, vel effectum talis rei, sed sufficit procedere per aliquid quod habeat necessa-

riam connexionem cum alio, et quantum ad hoc semper proceditur per locum intrinsecum, hoc ipso quod proceditur per connexionem necessariam quantum ad hoc quod est reddere intellectum determinatum, et convictum circa illam veritatem, ergo hoc ipso non manet intellectus capax assensus liberi, et indifferentis, et qui indigeat moveri a voluntate, si quidem totam rationem repugnantiam inter fidem, et evidentiam ex eo probavimus, quia repugnat simul intellectum esse quietatum et esse in motu, esse convictum et esse indifferentem circa eamdem veritatem; ergo undecumque intellectus necessitetur, et convincatur, sive per medium extrinsecum, sive intrinsecum circa veritatem an est alicujus objecti, hoc ipso remanet incapax habendi actum fidei circa illam.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

VI. Fundamentum oppositæ sententiæ sumitur primo ex auctoritate D. Thomæ in hac secunda secundæ, quæst. v, art. II, ubi dicit: « Si aliquis propheta prænuntiaret in sermone Domini aliquid futurum, et adhiberet signum, mortuum suscitando, ex hoc signo convinceretur intellectus videntis, ut cognosceret manifeste hoc dici a Deo, quia non mentitur, licet illud futurum quod prædicatur, in se evidens non esset, unde per hoc ratio fidei non tolleretur. » Hæc D. Thomas, ex cujus verbis formatur argumentum ad destruendum fundamentum oppositæ sententiæ: Potest convinci intellectus secundum D. Thomam ut cognoscat manifeste aliquid dici a Deo etiam supposito quod non mentitur, et tamen per hoc non tollitur fides, nec datur evidentia circa ipsam rem; ergo quod intellectus sit con-

victus ex manifesta, et evidenti cognitione testificationis divinæ, etiam supposito quod cognoscitur Deum non posse mentiri, non tollitur fides nec inducitur evidentia rei, est autem valde materiale, et per accidens quod convincatur intellectus ab illo signo, vel ex clara revelatione testificationis, quia si ad hoc pervenitur, ut convincatur intellectus, per accidens est quod per hoc, vel per illud medium convincatur; sufficit enim quod permaneat fides non obstante, quod convincitur intellectus.

VII. Secundo, et fortius urgetur pro ista sententia, quia secundum D. Thomam in hac quæstione v, art. 1, Angelus ante beatitudinem dum fuit viator habuit fidem, et tamen supremus Angelus habebat evidentiam quod Deus sibi revelabat talem fidem, si quidem evidenter cognoscebat non dari aliam creaturam, mediante qua posset illuminari, quia a nullo inferiori potest, et ipse evidenter cognoscebat se esse supremum, et primum Angelorum, imo omnes Angeli videntur immediate fuisse illuminati a Deo in fide, quia in primo instanti suæ creationis habuerunt actum fidei, et in primo instanti non poterat eis loqui, nisi Deus qui illos creabat, et cum omnes simul creati fuerint non poterat aliquis eorum præsupponi, ut alium illuminaret; ergo omnes evidenter cognoscebant se immediate illuminati a Deo, et tamen habebant fidem; ergo fides stat cum evidentia testificationis divinæ.

VIII. Denique probatur hæc sententia, quia quantumcumque alicui fiat evidentia testificationis divinæ adhuc non cognoscit evidenter ipsam veritatem testificatam, neque in se, neque in aliqua causa, vel effectu, ubi fundatur talis veritas; ergo potest manere fides circa illam veritatem, si quidem in se manet

non visa, et obscura. Antecedens probatur, nam quod illa veritas non videatur in se apertissimum est, cum solum fiat evidentia testificationis, non vero rei testificatæ: quod etiam non videatur per discursum secundum causas, vel effectus suos ex eo patet, quia illa revelatio extrinseca non causat veritatem rei revelatæ, si quidem sine tali revelatione subsisteret illa veritas; nec etiam causatur ab illa veritate revelatio tamquam effectus ejus, quia solum causatur ab ipso dicente, et revelante; ergo nullam habet connexionem necessariam causæ, vel effectus cum tali revelata; ergo non fundat evidentiam talis rei. Patet consequentia, nam omnis notitia evidens resolvi potest in causas, et principia talis evidentiae, si enim non possum resolvere rem in sua principia non habeo evidentiam: ergo si illa revelatio nec est causa, nec effectus talis veritatis revelatæ, non potest subsistere evidentia ejusdem veritatis per resolutionem in illam. Hæc sunt fortiora fundamenta utriusque sententiæ, et sine dubio utramque probabilem reddunt; qui ergo voluerit defendere primam sententiam, sic poterit ad argumenta secundæ sententiæ respondere.

IX. Ad primum ex auctoritate D. Thomæ respondetur, id illo loco sanctum doctorem non agere de evidentia testificationis in se, sed de evidentia credibilitatis, quam nos admittimus stare posse cum fide, imo et ab ipso habitu fidei attingi, ut docet D. Thomas quæst. 1, art. v, et sequenti dubio explicabimus, unde in illis verbis D. Thomæ: « Convincitur intellectus, ut cognoscat manifeste hoc dici a Deo: » sensus est, quod convincitur ut cognoscat manifeste hoc esse credibile credibilitate divina, nam eodem modo ibidem dicit statim D. Thomas:

« Dæmones videre multa manifesta indicia quibus percipiunt doctrinam Ecclesiæ esse a Deo, » quod certe intelligi non potest de evidentia in attestante, sed de evidentia credibilitatis. Nec illud signum suscitatio- nis mortui aliquid amplius ostendit, quam credibilitatem fidei divinæ: at vero per evidentiam testificationis non solum ostenditur credibilitas fidei, sed etiam ipsum medium quo fides assentit, scilicet revelatio: sicut aliud est evidenter cognoscere ipsum medium quo opinio aliqua procedit, aliud cognoscere evidenter ipsam probabilitatem opinionis; hoc enim solum est cognoscere quamdam proprietatem illius, illud vero est cognoscere ipsam rationem formalem, per quam procedit opinio. Quare ex evidentia credibilitatis non infertur evidenter ipsa veritas in se, quia non habet illam pro objecto, sed potius est quid consecutum ad ipsum objectum fidei, at vero revelatio vera habet pro objecto rem ita esse, vel non esse, et consequenter evidentia testificationis fertur in ipsum an est, tamquam in objectum.

X. Ad secundum difficile respondetur ab auctoribus, nisi confugiendo ad miraculum, vel ad inadvertentiam Angeli supremi, scilicet, quod vel ipse existimaret Deum occultare per miraculum aliquam creaturam, qua mediante proponerentur sibi res fidei, vel non adverteret ad illam propositionem: Deus non potest mentiri, nam illius ignorantiam habuisse est omnino improbabile, cum ratione naturali id a nobis demonstratur. Cæterum istæ solutiones sine fundamento sunt, nam quis prohibebat Angelum advertere ad illam propositionem, aut unde poterat suspicari sibi proponi res fidei ab aliqua creatura, quæ illum lateret, cum evidenter cognosceret se esse supremum Angelorum,

et sibi naturaliter deberi cognitionem alterius Angeli si daretur? Et præterea istæ solutiones confugiunt ad miraculum, vel inadvertentiam Angeli ut in eo ponant fidem, et sic videntur fateri quod sine miraculo, et sine inadvertentia juxta cursum ordinarium non possit in Angelo esse fides. Quare solum restat alia probabilior via, scilicet non revelasse Deum Angelo evidenter determinatum sensum in quo loquebatur, sed locutum fuisse cum aliquo mysterio, et includendo plures sensus, quorum determinationem non evidenter, sed in aliqua obscuritate Deus proponebat Angelo, sicut modo in sacra Scriptura multa mysteria sunt recondita, quorum nec ipsi prophetæ quando illa dicebant, nec modo fortassis etiam supremus Angelus determinatum, et genuinum sensum evidenter cognoscit. Si autem semel concedamus Angelo evidenter revelasse Deum suam testificationem, et sensum determinatum in quo illi loquebatur, non video quomodo in illa prima sententia salvare possit actum fidei in Angelo, nisi solum in præparatione animi. Est autem satis durum concedere Angelum circa nullum objectum fidei habuisse actum credendi nisi tantum in præparatione animi, ut quid enim præparatio animi ad id quod sibi erat impossibile? Sic enim etiam possemus in beatis, et in Christo Domino ponere fidem ad illam præparationem animi, (quod tamen omnes negant) quia pro illo statu non est possibilis, nec decet actus fidei. Si ergo Angelo, quia supremus est, evidentia attestantis est debita, et hæc repugnat actui fidei, ad quid servit fides in præparatione animi? Unde dicendum est Deum non revelasse Angelo evidenter determinatum, et genuinum sensum. Cui solutioni maxime favet doctrina D. Thomæ in II, dist. xxii, quæst. 1,